

СТВОРЕННЯ МОНОСАДУ З ВИКОРИСТАННЯМ ВИДІВ ТА ДЕКОРАТИВНИХ КУЛЬТИВАРІВ РОДУ *BERBERIS* L.

О.М. Якобчук, здобувач*

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України

*Висвітлено питання створення моносаду з використанням видів та декоративних культиварів роду *Berberis* L. Запропоновано принципи створення берберетуму. Наведено короткий асортимент барбарисів для створення моносаду.*

Berberis, моносад, вид, декоративний культивар.

Моносад – це окремий куточок саду, в якому створюється композиція з різноманітних видів, сортів і культиварів, що належать до одного роду. Серед найбільш поширених рослин для створення моносаду використовують троянди (розарій), бузок (сирингарій), ірис (іридарій), папороті (птеридарій) [2], тому що в цих родах багато видів та сортів. Такі сади створюють як у класичному, так і у пейзажному стилі. Вони мають гарний вигляд перед парадним входом і навіть у затишному місці.

Моносад може складатися з однорічних і багаторічних квітів, декоративних трав, листяних та вічнозелених деревних рослин. При створенні моносаду найважливіше, щоб вибраний рід мав багато видів, сортів, декоративних культиварів, які були б різними за кольором, формою суцвіть, фактурою листків. Якщо це квітучі рослини, то вони повинні відрізнятися термінами квітіння.

Останнім часом спектр використання декоративних культиварів роду *Berberis* в озелененні досить широкий: групові посадки, солітери, живоплоти. Особливо часто їх використовують у складних композиціях, зокрема, при створенні альпійських гірок, кам'янистих садів.

Мета дослідження – вивчення можливостей створення моносадів з використанням барбарисів (берберетумів).

Матеріал і методика досліджень. Проаналізовано види роду *Berberis*, які належать до різних екологічних груп і природно поширені у тропічних, субтропічних, помірних та холодних зонах, які знаходяться між 50° північної широти і 55° південної широти. Вивчалися еколого-дендрологічні та декоративні властивості цих рослин та їх походження.

Результати досліджень. Центри видового різноманіття роду розташовані у Південно-Східній Азії (Китай, провінція Сичуань, Юньнань, Південно-Східний Тибет), у Центральній Азії (Гімалаї) та на західному узбережжі Південної Америки [4, 5]. Рід *Berberis* дуже великий, до його складу входить понад 450 видів – листопадні та вічнозелені рослини [4, 5]. Тому принципи поділу можуть бути різними: ботаніко-географічний, еколого-типологічний,

---

* Науковий керівник – кандидат біологічних наук Л.І. Пархоменко

фітоценотичний, систематичний, декоративний [3]. Проектують берберетум на тих самих засадах, що й традиційний сад: дотримують пропорцій, стилістики, колористики, враховують сезонні зміни тощо.

Види роду *Berberis*, які можуть бути використані при створенні моносаду, є різноманітними за формою крони, кольором і фактурою листків, кольором квіток. Саме на основі цих характеристик виділяються акценти, фонові (нейтральні) та підпорядковані елементи. Наприклад, культивари *B. thunbergii* DC. можуть бути фоновими в одній композиції і акцентними в іншій. Деякі види та декоративні культивари роду *Berberis* подано в таблиці.

Розподіл видів і декоративних культиварів *Berberis* L. для створення моносаду

Використання як акценту	Використання як фонових (нейтральних) елементів	Використання як підлеглих елементів	Примітка
<u><i>B. thunbergii</i> DC.:</u> 'Red Roccet', 'Red Pillar', 'Erecta', 'Atropurpurea', 'Red Chief', 'Golden Ring', 'Green Ornament', 'Powwow', 'Green Carpet', 'Rose Glow', 'Bagatele', 'Aurea', 'Kobold', 'Maria', 'Atropurpurea Nana', 'Admiraition', 'Bonansa Gold'	<i>B. thunbergii</i> DC., <i>B. vulgaris</i> L., <i>B. lycoides</i> Stapf., <i>B. boschanii</i> Schneid., <i>B. virescens</i> Hook., <i>B. francisci-ferdinandii</i> Schneid., <i>B. thunbergii</i> DC., <i>B. silva-taroucana</i> Schneid., <i>B. amurensis</i> Rupr та інші види роду	Стрижені форми видів та декоративних культиварів	Види роду <i>Berberis</i> ефектні в період квітіння, але він короткий. Завдяки забарвленню листків декоративних культиварів мають ряд кольорових варіацій. В осінній період мають великий спектр кольорів
<u><i>B. vulgaris</i> L.:</u> 'Purpurea', 'Violacea'			
<u><i>B. x ottawensis</i>:</u> 'Superba', 'Siler Miels'			

Враховуючи наведені дані, можна починати проектування берберетума. З даних таблиці ми бачимо, що в роді *Berberis* є вертикалі (*B. thunbergii*: 'Red Pillar', 'Erecta'), карликові декоративні форми (*B. thunbergii*: 'Bagatele', 'Kobold', 'Maria', 'Atropurpurea Nana', 'Admiraition', 'Bonansa Gold'), жовтолисті та ряболисті культивари (*B. thunbergii*: 'Aurea', 'Rose Glow', *B. x ottawensis* 'Siler Miels'), а також великі фонові рослини (*B. boschanii*, *B. amurensis*) [1].

У літературних джерелах не зазначено чітких правил, які б вказували чи затверджували форми та розміри моносаду. Ці параметри встановлюють під час вибору ділянки, на якій будуть висаджені рослини для берберетума. Важливу роль в розбитті такого саду відіграє дизайн самої ділянки. Моносад з барбарисів можна створити і на 10 м² і на 100 м².

На наш погляд, моносад барбарисів потрібно створювати у пейзажному стилі при поєднанні ботаніко-географічного та декоративного принципів.

Рослини потрібно висаджувати в такому порядку: на задньому плані саджають високі рослини, наприклад *B. amurensis*, *B. boschanii*, *B. lycoides*, а на передньому розміщують нижчі за висотою рослини – це можуть бути як види, так і культивари. Декоративний ефект композиції буде максимальним, коли висаджені рослини будуть віком від чотирьох років і більше. Найкращий вигляд композиція матиме, якщо буде використано три рівня висоти.

Висновки

Екологічне та декоративне розмаїття видів і культиварів роду *Berberis* слід ширше використовувати в умовах України при створенні як традиційних садів, так і моносадів різних типів. Берберетуми можуть слугувати також базою для вивчення біолого-екологічних особливостей видів роду, проведення досліджень з видами, які ростуть родовим комплексом.

Список літератури

1. Анотований каталог різновидів, культиварів, форм деревних та кущових рослин. Ч. III. Красивоквітучі та декоративно-листяні дерева й кущі (Полісся та Лісостеп України) / Н.М. Трофіменко, Б.В. Гончаренко, О.О. Демченко, та ін. – К. : Фітосоціоцентр, 2009. – 52 с.
2. Іщук Л.П. Особливості проектування птеридарію / Л.П. Іщук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.12. – С. 157–161.
3. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць / В.П. Кучерявий. – Л. : Світ, 2005. – 456 с.
4. Ahrendt L.W. *Berberis* and *Mahonia*. A taxonomic revision / L.W. Ahrendt // The Journal of society of London. – 1961. – V. 57 (N 369). – 410 p.
5. Krüssman G. *Hundbuch der Laubgehölze* / G. Krüssman. – 1976. – Bd. 1. – S. 204–234.

*Освещен вопрос создания моносада с использованием видов и декоративных культиваров рода *Berberis* L. Предложены принципы создания берберетума. Приведен краткий ассортимент барбарисов для создания моносада.*

Berberis, моносад, вид, декоративный культивар.

*The question of creation of monogarden is studied with the use species and decorative cultivars sort of *Berberis* L. Principles of creation of berberetum are offered. The short assortment of barberries is resulted for creation of monogarden.*

Berberis, monogarden, species, decorative cultivar.